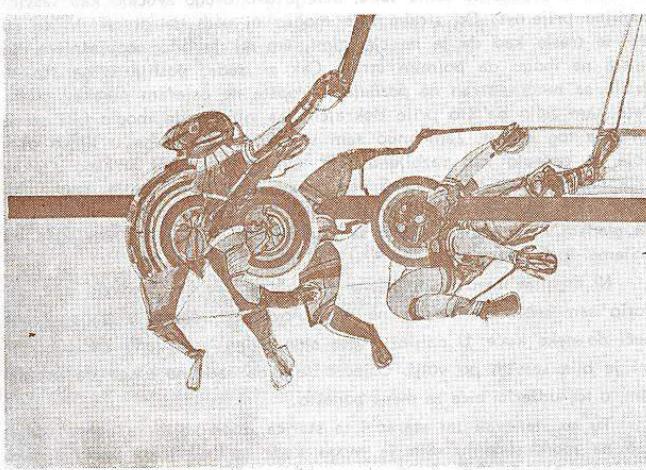

radovan ždrale

RRIČE O KNJIŽEVNIKU

BRAT

Na mnoga dobra, kojima me beše zadužio, ja mu ne uvrćaš, sve odlažući za neku drugu priliku. Ali, u tome dođe i bratova starost i predskazanje smrti. Jednog dana brat umre od zapaljenja pluća. Želeći da sačuvam što prisutniju uspomenu na njega, uzeх аšов i sahranju ga u baštu, pod jednu tihu granu mesećine. U dokolici bih sedeо pored bratovog groba, obično pred zalažak sunca, motreći na kriticu koja se beše uselila u baštu i tamaniла useve. Uzalud sam vrebao tu štetnoću koja bi mi svake godine uništila pola truda. Jednog dana reših da prekopam celu baštu ne bili li ju ulovio. Prekopaо sam svaki pedalj osim bratovog groba i na nadoh je. Nailazio sam na prazne hodnikе kao i onda kada sam s bratom traćao za njem. Isto je jedino moglo biti u bratovom grobu.

Više je nekakve čudne razodžnosti da vidiš Šta tamo radi moj dobrí brat-
nego li iz koristoljubja što ēu možda tamо nači kriticu, prekopah i grob. U lobanji
bratove glave zatekoh crnu i slepu kriticu, još crnu u beloj kosti. Nisam bio izne-
naden. Snažnije od iznenadenja bila je moja mržnja prema bratu i prezir prema
sebi. Udarih motikom po lobanji, smrskah je, a krtici se izvali utroba sa mlađan-
cima.

ZELENI KAMIČAK I SMRT ZVEZDOČATACA

Tačno u ponoć otvorila se prva konstelacija i prošla kroz naš fokus. Fokus je bio zeleni oblutak na popločanom krugu ispred tršćane kolibe. U tom trenutku prvi zvezdočatac skide svoje haljine sa sebe i uputi se stazom ka steni nad morem. Stavši na rub stene, dade rukom znak za otvaranje druge konstelacije i sunovratiti se u dubine mora. Smrт prvoga među nama. Na redu je bio drugi zvezdočatac i otvaranje druge zvezdane konstelacije. Nakon 3' otvorila se druga, alfa 8. Tu konstantu, koja nam je do toga trenutka bila nepoznata, podigli smo na drugi stepen da bismo izračunali vreme za sledeću. Zbirno vremena za svaku narednu trebalo je cplet podizati na drugi stepen da bi se izračunalo ukupno vreme za prvi krug od 9 konstelacija. To je moј um odmah izračunao, čim smo uzeli azimut za prvu, orion 139. To je, dakle, iznosilo: **prva** — u nultoj tački vremena, **druga** u 3', **treća** u 9', **četvrtva** za 81', **peta** za 6581' ili: 109h i 21', **šesta** kroz: 495 dana 8h i 21', **sedma** za: — 671 godinu, 121 dan, 23h i 21', **osma** kroz: 450,275 godina, 155 dana, 8h i 21', **dvanaesta** kroz: 303.277.575.682 godina, 130 dana, 23h i 21',

156 dana, 81° i 21' i deveta kroz: 202,747,575,683 godine, 130 dana, 23° i 21'. Moja konstelacija je deveta. Poslednja u prvom krugu. I treba, dakle, da se otvori za 202,747,575,693 godine, 130 dana, 23° i 21'. Tada će biti zatvoren prvi krug od ukupno 12 krugova po 9 konstelacija. Kada moja smrti zatvori prvi krug, dodir moga tela sa površinom vode otvorice kretanje **drugom** krugu sa koeficijentom od: —9°2'. Kretanje **trećeg** kruga otvorice se koeficijentom od: —81°2', **četvrta** sa: —109° i 21'2", peto kroz: —495 godina, —8° i 21'2" itd. Kada se otvori i **deveta** konstelacija **dvanaestog** kruga ukupno vreme koje će biti potrebno da se otvore svih dvanaest krugova odbije se od nulte tačke konstelacije orion 139, od trenutka smrti prve zvezdochaća, i istom putanjom povratiti se ka zelenom kamčiku na popločanom krugu ispred tršćane kolibe. I u njemu se, konačno, zaustaviti.

U svemiru više neće biti vremena i smrti, ni u bilijarditom delu sekunde. Vreme i smrt biće iscrpljeni i za sva vremena zarođeni u njemu.

ISELJENA ZEMLJA

Na zemlju daleko od Hanana, daleko od puteva Gospodnjih, padale su kiše, crne, hladne. Padale su danima, godinama. Padale tako dugo dok se ljudi iz te zemlje beskrajnih kiša ne staše raseljavati u druge, gde bi mogli živeti suvih košulja. Odlazili su tužni i nostalgični, s nadom u skori povratak, u toplo sunce nad strmenima njihovih planina i ravnica. Oni što su odlazili verovali su da neko ostaje i da će se imati kome da vrate. Ali za sudbina protegnu se u nedogled, pa krenuće i oni na čijim su ledima već bile istrunule decenijama mokre i nesušene košulje od kiša i uzalud prolivenog znoja.

Tako opuste zemlju daleko od Hanana. Pustu zemlju nastaniće životinje i biljke. Uzrastoše šume i stepe. Prestaše kiša, na strmenima planinama i senokosnim ravnicama zadrhta sunčev triler, a u visinama, koje nigde nisu tako plave, uzleteće seve.

Na pesmu iz ševenog klijuna krenuše ljudi nazad u svoju prapostojbinu, da u starom zavičaju, na divnim brežuljcima, pored reka i jezera, uz toplo more, podignu lepe i skladne gradevine, baštę i cvetnjake. Radosni povratnici provodili su mesece leta blagi i spokojni u letnjikovcima ukraj razvalina uboških domova, iz kojih su ih nekad isterale kiše i glib do kolena. A onda bi se vraćali, u tudinu, s nadom da će se i dogodine, ako budu živl, vratiti. Nikako se nisu mogli isčuditi svojim precima što su napustili zemlju tako čudesne lepote. Trebalо je da istraju, kiše bi prestale. Ali oni nisu bili pravi muževi, nisu se znali boriti.

PEVAČICA RATA

Plemena su zaraćena, sutra se kreće u rat.
Rat!, Rat!, razleže se divlji jauk pevačice rata. Pevala je pesmu staroga Sunda i izvodila opsceni ritual, bela kao cvet nad zemljom crnih lica ratnika. Ona peva:

Udri ga u čelo, udri ga u grudi, udri ga u džigericu, udri ga u srce, udri ga u slabinu, udri ga u preponu, udri ga u crevo, udri ga u srce, udri ga, slomi mu rebra, slomi mu vrat, izbi mu oči; kad pobegne, udri ga u led!

Mi smo, jaki, mi čemo pobediti. Niko nije hrabar kao mi, niko nije vešt
nogi, niko nije mi. Niko nemá bolju počasnu rata. Nihov je žiljam, oni su mukovi

oružju kao mi. Niko nema bolju pevačicu rata. Njihova je šljam, oni su mekušci, nikakvi ljudi. Nikakva braća oni nama nisu. Samlećemo ih kao zrno pšenice, zubima.

Ovek je bilo rata, neka ga bude i za mao!

PRIČE O KNJIŽEVNIKU

Priča prva

Prica prva
Ima tri dela velika od sebe. Delo prvo: kada ga rada žena kao matera njezina. Delo drugo: spavajući, oči njegove gledaju na sedam strana, i saznaće o ljudima, i utvrđuje da ga u snu ne nadu. Delo treće: kada čoveka jede, poput lava, lice mu ne jede, niti ga gleda; a kada se i vode napije, gledajući mu na lice, plaća mnogo i, uvez, pogrebe ga.

Priča druga

Živi sto godina, bez brige, dobar je. Kada ostari oči mu se zaliju krmeljima i ne može njima da gleda na sedam strana; tada stane na prost kamen i stoji sedam dana na kamenu, na suncu. I bude kao mlad.

Priča treća

Pišući o lisici, dobi glavu i rep lisičiji. I osetiv glad podje da traži hranu sebi
Došav u šumu, na grani suvoga drveta vide doboš koji, vetrom ljuštan, odavaše

jak glas i, prišav mu, divljaše mu se i strah ga u početku beše. Ali glad ga ohrabi i on mu pride. Kidaše ga Zubima dok ga ne razdiera. Onda reče: O, kako ti je, bedno telo i pored veličine i jaka glasa koji ti odavaše.

Priča četvrta

Književnik vladaše tamo gde je mir. Svi ga slavljuhaju zbog toga i rekoše mu: Oženi se da uzmem seme od tvoga semena, da se svagda odmaramo.

Cuvši savete, književnik se poboja, zavere i reče da nadu ženu. Oni pohitaše i nadoše mu je.

Venča se s njom, ali joj ne pride. Postelja njegova dugo stajaše naroda radi. A žena beše velike lepote, pa mu reče: Jablani su tvoji stasali, a trešnja je tvoga dozrela, vreme je da je bereš. A on joj odgovori da ode drugome da joj obere trešnju. I žena smisli zlu misao, i sleže se sa drugim mužem u književnikovoj postelji. Ujutru mu dode i kaza, zatekavši ga gde piše: Trešnja je obrana. A on joj reče: Donesi mi koju na tanjiru. Žena ode i donese mu, blistajući rumenim licem kao rodna grana. Književnik uzme jednu, slatki sok pogasi mu gorka i suva usta, i ne htede dugo potom, za stolom sedeći, prineti ustima cigaretu koju je pušio, i pisati knjigu svoju.

Priča peta

Budući mudar, dode mu žena, odmetnuta od ljubavi roditelja. Hoteći i njega zavesti, stade mu o sebi govoriti:

Rano devičanstvo svoje oskrnavilo, još dok vršnjakinje moje za telo svoje ne znadahu. U velikom gradu, kuda se uputih, neprstano i nenastan provodah blud, nezabranjeno dajući svima put moju, nikakve im nagrade ne uzimajući. Kada mi i htetoše dati, ne uzimah, da još više pridolaze. Dolažahu i sa zahvalnošću me napuštaju. Obljubljene od mene, neke, ispraćala sam nežno govoreci da se vradaju, ali ne vračaju se. I žalih. Kada kao izgredbe vuna ustajha sa postelje, isto žalih. Ali me zlovlja prolazše. Jer sve naučili praštati sebi i drugima. Zato dodoj i da teže da ti oprostim.

On je gledaše dugo i reče joj:

Meni nećeš oprostiti, jer ćeš od sada živeti u mome domu. Udi i skinji svoje ruho, kako si naučila.

Priča šesta

Jedući smokvu na drvetu, kao majmun, ispade mu iz ruke jedna. I pojede je kornača koja stajaše pod drvetom smokvinim. Bi mu je žao jer ju je već prineo ustima svojim.

Priča sedma

U šator u kome je orgijalo pijano društvo dode govoreci im da je pijanstvo pogubno za sutrašnji bitku. Na to se izdvoji najstariji medu njima, vojskovoda, i reče mu: Otdi i dovedi mi tvoga sina da te uverim kako grešiš. Književnik ode u svoj šator i probudi sina, tek stasala ratnika, i povede ga pred vojskovodiju. Vojskovodija uze svoj luk i reče: Evo, mudrače, da te uverim kako si me okleveta. Pa naredi književnikovom sinu da stane pred njega. Vojskovodija, koji se, inače, jedva držao na nogama, odapne strelju i pogodi mladića ravno u srce. Pogledavši u oče, reče: Držiš li još za ishod sutrašnje bitke? Držiš li još da je moja ruka nepouzdana u pijanstvu? Književnik ne stiže ni da se pomakne s mesta, a vojskovodija reče da se mladiću rezreži grudi kako bi se videlo da je pogodio u samo srce. Književnik je stajao nad rasponrem grudima svoga sina, pribran po izgledu, iako mu se činilo da je to proboden srce i ta strela — u njegovom srcu. Ali mirno i tiho reče: Često sam ti davao savete i ti ih prihvataše, i zbog njih si me obilno nagradivo. Sada, kada sam ti dao rđav savet, dobro je što si me nagradio kaznom, jer moja je dužnost bila da ti dajem samo korisne savete i one koji ti se svidaju.

Potom mu vojskovoda, zadovoljan njegovim držanjem, reče da uzme čašu i da se veseli sa njima. On uze čašu i pridruži im se, pijući i veselići se kao i oni. Uz suru vojskovodu mu kaza da može uzeti telo svoga sina. Književnikove ruke učinile to lako i bez drhtanja, kada je mladić bio usnio. Nijednog znaka žlosti na njegovom licu nije bilo: imao je u šatoru još jednog sina.

Priča osma

Sanjaše da je krava od plastike u centru grada i kako ga građanin jedan udari štapom preko leda.

Priča deveta

Sedeli su pred kućom čekajući menu mesečevu, blagi oboje. Ne imadahu ništa u kući od jela već više dana. Gladni bejahu, on i žena mu. Kad luna izade, žena bistrooka uze laneni čaršav i prostre ga po travi. I čekahu. Za nepun sat beše lanena tkanina zasuta mlakom i sirkom meljavom koja je sipala između luninih dlanova. Bistrooka žena zgrnu hrano sa čaršava i uđe u kuću. Usu vode i zamesi lunino podarje.

I stvari se hrana na njihovom siromašnom stolu. On veoma hvališe njenoj jelo, a ona mu se srećno osmehivaše.

Priča deseta

Dok stvara, zubi mu se u vilici klimaju, narastu mu bubrezi u dlanovima i tri lisice mu drže ruku kojom stvara. Ako piše levom, lisice su žute, ako piše desnom, lisice su bele. Dok stvara, književnik govori: Jesi li to ti tu, jesli li to tu ti, jesli li ti to tu.

Priča jedanaesta

Dok čuvaše stado ovaca i junadi koje mu beše povereno, pride mu neki starač, sa nožem skrivenim u ruci, koji bledoše kao voda i reče: Umrećeš pošto junadi i ovaca nemaš dovoljno. Književnik i ne znaše da ih je čuva. Starac mu sjuri u trbu nož koji se sijaše kao voda. Dok je izdiao, reče mu: Kad nisi ni stada znao sačuvati — umri, ni kao psesto koristan nisi. Samrtnik izdisaće ne čuviš ga i ne videvši ga više.

dragān čosić

LJUBAVNA SKASKA

Dvanaestog decembra ove godine premišuo je Dragān Čosić. Imao je dvadeset osam godina. Bio je novinar. A pisao je pesme, prizu, eseje. Javio se prvimi književnim radovima pre šest-sedam godina u Indeksu. Objavljuvao je, potom, u nekolikim omladinskim listovima i časopisima. U 142. broju Polja, od jula 1970. godine, pod naslovom Kokos i divilaci, objavio je pesme jezički izuzetno inventivne, sve od maštvite igre zvuka, ali i od izneradujuće mešavine nekog, bo ног sentimena i tvrdog cinizma.

Letos je, nakon tolikih meseci, u nekoliko mahova navraćao u Redakciju Polja. Malo je pričao, no o književnosti, no o običnim, svakodnevним stvarima. Raspravljao se za svoje poznanike i prijatelje koje dugi nije bio video.

U trenutku njegove smrti, ovaj prozni zapis slagali su slagači. A on nije dočekao da ga vidi otisnutog u časopisu, kada što nije stigao ni da svoje rukopise sabere u knjigu.

Jakov je bolestan, dugo i neodmereno spava, a kao da nije pri sebi i kad je budan. Svakog dana Albini piše drukčijim rukopisom, beznačajne poruke, ali se ona na to ne ljušti. Čak ni njegov običaj da stalno čuti njoj ne smeta. U istoj kući, u istoj sobi. Posle letošnjeg sunčevanja u svetle, vlažne i mračne predele njihovih duša, sve je bilo svedeno do osećanja, do savršene jednostavnosti. Sada je sve postalo čudno.

Jakov ne voli više kuvano povrće, gadi mu se riba, vino mu ima bolesnu boju i stalno čkiliči kao opščinjen.

Bila je zima, Jakov je prvi put izustio: »Furuna igra«. Albina ga je upitala, pribranio: »Šta igra?« »Čardaš«, odgovorio je Jakov, i to je poslednje što je izstio. Trom je i teško diše izgleda jedno, kada da će svakog časa skončati sa mormama koje su kolale njegovom glavom i slabosnim telom. Ujutro se budio zle volje, kada da je cele noći klapo. Kao da su mu ruke još krvave do lakanata, nečiste savesti. Albina ga je gledala brižno, ne usudjući se čak ni da izgovori reč: »Jakovec«. Albina je kopnela, ali nije bila nesrećna. Oči su joj bile neprstano punе suza, ali nije bila uznenirena. Letos su pomahnilici, ljudili ga je, blago budila i plakala srećno.

Jakov je bio miran, jak. Njegovu snagu obuzdavala je Albina. Kao da brine o svojim mlađuncima. Ponekad se sećala belo okrećene sobe, grubih zidova, i velike postelje. Kroz zatvorene žaluzine, blistala je svetlost jutra. Jakov je spavao mirno, duboko, čini se nezamandaljen i kakvim snovima. Posvećivali su se ljubavi do oči-

čenja, lišeni svih spornih i nevažnih budalaština vekova. Albina je tiho jecala, srećna što ima Jakova, blitve, maslinovog ulja, vina, ribe i čista bele postelje. U njezinoj glavi se kolutalo sunce, i sreća što je uz Jakova. I uz njegovog budućeg sina. Albina je začela kao gromom očinuta, pokošena trenutkom zbilje, samo što nije istrčala iz sobe i vršnula: »Dobiću dete, Jakovljevo. Jakov i ona su celog dana jeli smokve, pekli, barbun, tražili usamljene plaže. Opščinjeni, dogovorili su se da ne rasteruju vlažnu maglu koja im je nastanila glave.«

Prošli su meseci, a Albina nije bila nesrećna, iako Jakov gotovo da nije bio prisutan. Gledala ga je blago i krišom opisivala sve veći luk na stomaku.

Sada Jakov nije razgovarao, naglo je osedeo, i nije se mičao iz svoje stolice za ljuštanje. Nemo se ponekad zablenuo u Albinin stomak, i to je bilo sve. Albina ga je zaljubljeno opkoljavala svojom krhkonom pežnjom, ali nije znala kako da mu pomogne. Bilo joj je jasno da se nešto strašno izmenilo; da je Jakov bolestan, da ne oseća nikakav bol. Nije odgovarala nervozno na njegove često nerazumljive poruke.

Jakov je naglo ustao iz svoje stolice, i odlutao nekud. Vratilo se slomljeno, lovoren, crnim vinom; umrla oko pet.